

UPPSALA
UNIVERSITET

Dnr 2019/1239

Uppsala universitets inspel till regeringens forskningspolitik från och med 2021

Fastställd av konsistoriet 2019-10-29

Innehållsförteckning

1.	Sammanfattning _____	3
2.	Ge lärosätena goda förutsättningar _____	4
3.	Stärk forskning av högsta kvalitet och relevans _____	6
4.	Utveckla nationell och internationell forskningsinfrastruktur _____	8
5.	Prioritera högre utbildning för samhällets kompetensförsörjning _____	10

Bilaga 1. Forskningssatsningar, samverkan och kompetensförsörjning vid Uppsala universitet

1. Sammanfattning

Uppsala universitet lämnar här sina synpunkter på regeringens forsknings- och utbildningspolitik från och med 2021. Uppsala universitet vill, som ett fullskaligt internationellt orienterat forskningsuniversitet, betona betydelsen av kopplingen mellan forskning och utbildning för kvaliteten i verksamheten. Därför innehåller inspelet även förslag som rör utbildning.

Uppsala universitet ger i inspelet förslag som är generella för högskolesektorn sorterade i fyra områden vilka redovisas nedan. Som en uppföljning av nuvarande forskningsproposition redovisas i bilaga 1 styrkeområden som Uppsala universitet särskilt vill lyfta fram. Gemensamt för dessa områden är att de är etablerade, ofta världsledande forskningsmiljöer med potential att stärkas ytterligare. De kan också bidra till att lösa de stora samhällsutmaningarna. I bilagan redovisas även universitetets arbete med samverkan, satsningar som gjorts för att förbättra den långsiktiga kompetensförsörjningen och jämställdhet, samt Campus Gotland som ett framgångsrikt exempel på hur ett stort, brett lärosäte kan stödja och stärka kvalitet i utbildning och forskning i hela landet.

Oberoende universitet är en hörnsten i ett demokratiskt samhälle. Fri forskning och utbildning stimulerar kreativitet och driver kvalitet. Bildning och kritiskt tänkande ökar förståelsen av vår omvärld. Universitetens uppgift att förmedla kunskap kan inte nog understrykas i en tid då kunskapsresistens utmanar vetenskapligt underbyggd kunskap. Tilliten till forskare och forskningsresultat måste därför vårdas och forskningens integritet värnas. God forskningssed och etik är därvid helt centrala. Forskning är en förändringskraft i samhället och utan kunskap och beredskap för nya forskningsutmaningar blir samhället mer sårbart.

Forskning av högsta vetenskapliga kvalitet är nödvändig för att möta nationella samhällsutmaningar och för att FN:s globala hållbarhetsmål ska nås. Sverige har globalt framstående och högt rankade lärosäten som bidrar till landets kompetensförsörjning och som är en resurs för hela landet. Ska Sverige kunna försvara sin position som ledande kunskapsnation och möta nationella och globala samhällsutmaningar behövs ökade investeringar i forskning och utbildning och att svenska lärosäten ges de bästa förutsättningarna för sin verksamhet.

De tre senaste forskningspropositionerna har var och en tillfört nya statliga forskningsresurser i storleksordningen 3-5 miljarder kronor. Uppsala universitet har utgått från att även denna regering har för avsikt att satsa på att ytterligare utveckla svensk forskning och lämnar prioriterade förslag inom en total ramökning på 3,5 miljarder.

Uppsala universitet föreslår att:

Ge lärosätena goda förutsättningar

- Utbildningens frihet ska skyddas i lagstiftning på ett liknande sätt som forskning idag skyddas i grundlagen.
- Lärosätena ska ges större rådighet inom myndighetsformen.
- Vissa förordningsförändringar görs när det gäller anställningsformerna biträdande universitetslektor och universitetslektor.
- Lärosätenas associationsform på sikt bör utredas.

Stärk forskning av högsta kvalitet och relevans

- För att stärka universitetens rådighet bör basanslaget hållas fritt från krav på medfinansiering vid tilldelning av forsknings- och samverkansbidrag från statliga forskningsfinansiärer.
- En miljard kronor satsas på världsledande forskning genom att basanslaget för forskning och forskarutbildning ökas och fördelas till lärosätena utifrån kvalitets- och prestationsbaserade indikatorer.

- Vetenskapsrådets utrymme för fria projektbidrag säkerställs.
- Anslagsmedel för befintliga strategiska forskningsområden fullt ut integreras i berörda universitets basanslag utan öronmärkning.
- 1,5 miljarder kronor satsas på forskning i form av nya strategiska forskningsområden för att möta nationella och globala samhällsutmaningar.
- Vägledande principer för nya satsningar bör vara långsiktighet och bredd, kvalitet och excellens, få formkrav, koppling mellan forskning och utbildning, ämnesöverskridande samarbeten samt samverkan med andra aktörer.

Utveckla nationell och internationell forskningsinfrastruktur

- En övergripande nationell strategi för forskningsinfrastruktur med tillhörande finansieringsstrategi tas fram.
- Långsiktiga förutsättningar för teknikmiljöer i gränslandet mellan grundforskning och industri skapas.
- En miljard kronor ytterligare satsas för att möta Sveriges behov av forskningsinfrastruktur.
- Forskningsinfrastrukturen vid SciLifeLab förstärks.
- En särskild satsning på samordning av de nationella aktörerna inom digital forskningsinfrastruktur görs.

Prioritera högre utbildning för samhällets kompetensförsörjning

- Anslaget till högre utbildning höjs i form av höjda ersättningsbelopp ("prislapparna") för att återställa och utveckla kvaliteten inom utbildning. Riktmärket bör vara att minst 75 procent av den beräknade urholkningen återställs under fyraårsperioden.
- Produktivitetsavdraget på högre utbildning tas bort.
- Takbeloppet höjs utan att rikta satsningarna mot specifika utbildningar för att ge förutsättningar till förnyelse i utbildningsutbudet och för att möta samhällets behov av livslångt lärande.
- Den förlängda läkarutbildningen finansieras fullt ut.

2. Ge lärosätena goda förutsättningar

Uppsala universitet föreslår att:

- Utbildningens frihet ska skyddas i lagstiftning på ett liknande sätt som forskning idag skyddas i grundlagen.
- Lärosätena ska ges större rådighet inom myndighetsformen.
- Vissa förordningsförändringar görs när det gäller anställningsformerna biträdande universitetslektor och universitetslektor.
- Lärosätenas associationsform på sikt bör utredas.

Ge lärosätena ökad autonomi och handlingsfrihet

Statliga lärosäten behöver ökad autonomi och handlingsfrihet. Ökad rådighet stärker den strategiska förnyelseförmågan och gynnar kvalitetsutveckling. Det är viktigt att slå fast och tydliggöra både forskningens och utbildningens oberoende. Utbildningens frihet bör därför skyddas i lagstiftning på ett liknande sätt som forskning idag skyddas i grundlagen. Frågan bör utredas vidare.

Svenska lärosäten har i en europeisk jämförelse låg autonomi och har som förvaltningsmyndigheter en stark anknytning till staten. Universitet och högskolor styrs i princip av samma regelverk som myndigheter vilkas verksamheter i hög grad kännetecknas av myndighetsutövning. Detta begränsar

de svenska lärosätenas möjlighet att agera och verka. Utöver de frågor som tas upp nedan och som skulle ge större rådighet inom myndighetsformen bör lärosätenas associationsform på sikt utredas.

Undanröj administrativa hinder

I Uppsala universitets inspel till nuvarande forskningsproposition pekade universitetet på behovet av ökad handlingsfrihet för internationalisering, nyttiggörande och stärkt konkurrensförmåga för svenska lärosäten och föreslog att regeringen skulle genomföra de förändringar som föreslås i rapporten "Ökad handlingsfrihet för statliga lärosäten"¹. Flertalet av frågorna som tas upp i rapporten är fortfarande aktuella och det är angeläget att förslagen i rapporten genomförs.

Den största utmaningen vad gäller kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvårdssektorn är bristande platstillgång på verksamhetsförlagd utbildning. För att stärka sambanden mellan forskning och utbildning samt säkra kompetensförsörjningen inom hela hälso- och sjukvårdssektorn bör hälso- och sjukvårdslagen ändras till att även inkludera utbildning.

Ge förutsättningar för attraktiva karriärvägar

Med de biträdande universitetslektoraten har lärosätena fått en anställningsform som rätt använd kan fungera som en ingång i ett attraktivt akademiskt karriärsystem av tenure track-typ. Den möjligheten raderas om rekryteringar i hårt konkurrensutsatta utlysningar riskerar ersättas av omplaceringar enligt reglerna i 7 § LAS. Möjligheten till undantag från dessa regler vid rekrytering av just biträdande universitetslektor bör därför ses över.

Forskningsmeritering för kliniska forskare försvåras genom att det i högskoleförordningen inte ges möjlighet att förena meriteringsanställningar med en anställning vid en sjukvårdsenhet som är upplåten för medicinsk utbildning och forskning.

Vidare bör möjligheten öppnas att under vissa omständigheter kalla personer till universitetslektor på motsvarande sätt som för professorer. Det handlar då om personer som erhållit vissa särskilt hårt kvalitetsprövade och långsiktiga forskningsanslag, som exempelvis ERC Starting Grant och KAW Fellows.

Universitetets satsningar på att förbättra forskares villkor och jämställdhet beskrivs i bilaga 1.

¹ Ökad handlingsfrihet för statliga lärosäten. En rapport till Stockholm – Uppsala universitetsnätverk, april 2015.

3. Stärk forskning av högsta kvalitet och relevans

Uppsala universitet föreslår att:

- För att stärka universitetens rådighet bör basanslaget hållas fritt från krav på medfinansiering vid tilldelning av forsknings- och samverkansbidrag från statliga forskningsfinansiärer.
- En miljard kronor satsas på världsledande forskning genom att basanslaget för forskning och forskarutbildning ökas och fördelas till lärosätena utifrån kvalitets- och prestationsbaserade indikatorer.
- Vetenskapsrådets utrymme för fria projektbidrag säkerställs.
- Anslagsmedel för befintliga strategiska forskningsområden fullt ut integreras i berörda universitetets basanslag utan öronmärkning.
- 1,5 miljarder kronor satsas på forskning i form av nya strategiska forskningsområden för att möta nationella och globala samhällsutmaningar.
- Vägledande principer för nya satsningar bör vara långsiktighet och bredd, kvalitet och excellens, få formkrav, koppling mellan forskning och utbildning, ämnesöverskridande samarbeten samt samverkan med andra aktörer.

Öka basanslaget och håll det fritt från medfinansiering

Fri forskning utgör grunden för utveckling av ny kunskap. Sverige har ambitionen att vara en av världens ledande forskningsnationer. Forskningspolitiken måste därför driva mot högsta vetenskapliga kvalitet och internationell spetskompetens.

För att etablera världsledande forskningsmiljöer behöver svenska lärosäten rådighet, långsiktighet och utrymme för strategisk förnyelse. De senaste forskningspropositionerna har inneburit ökade basanslag för lärosätena. Samtidigt har kraven ökat på vad de ska täcka. Universiteten finansierar numera en allt större del av den nationella forskningsinfrastrukturen och de forskningsintensiva universiteten tar huvuddelen av detta ansvar. Externa forskningsfinansiärer kräver medfinansiering ur basanslaget. Universiteten förväntas också i ökad utsträckning ta långsiktigt arbetsgivaransvar för forskare som erhåller extern finansiering, samt skapa attraktiva karriärvägar och verka för ökad jämställdhet.

Balansen mellan basanslag och externa bidrag har förskjutits under det senaste decenniet. Externa anslag ska vara ett komplement till basanslaget, inte tvärtom. För att nå regeringens mål att Sverige ska vara en ledande forskningsnation behöver därför nya basanslag fördelas till lärosäten baserat på kvalitets- och prestationsbaserade indikatorer. Satsningen bör uppgå till en miljard kronor.

Lärosäten har ansvar för kvaliteten i utbildning och forskning. I och med att universitetskanslersämbetet har fått i uppdrag att både granska kvaliteten i högre utbildning och lärosätenas system för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning finns det anledning att se över andra myndigheters uppdrag rörande utvärdering av forskning.

Värna Vetenskapsrådets fria projektbidrag

En satsning på ökade basanslag får inte ske genom omfördelning från Vetenskapsrådets utrymme för fria projektbidrag. Medel som fördelas via forskningsråden är konkurrensutsatta och bygger på

sakkunnig kvalitetsgranskning, vilket ger hög legitimitet och är en garant för hög kvalitet i forskning och ett viktigt komplement till basanslaget.

Uppsala universitet vill också värna de instrument inom EU som skapar mest värde för Sverige och svenska forskare, såsom Excellensspelaren i Horizon Europe. Sverige bör därför verka för att EU:s forskningsbudget stärks.

Integrera SFO:er fullt ut i basanslaget och satsa på nya

Satsningen på strategiska forskningsområden (SFO:er) har möjliggjort etablering av flera internationellt starka forskningsmiljöer. Uppsala universitet avser att fortsatt utveckla de SFO:er som finns vid universitetet. Den ursprungliga avsikten att anslagen för SFO:erna skulle integreras fullt ut i berörda universitets basanslag utan öronmärkning i regleringsbrev bör nu genomföras. Det bidrar till att stärka lärosätenas ansvarstagande och strategiska rådighet.

För att kunna möta nationella samhällsutmaningar och bidra till att FN:s globala hållbarhetsmål nås måste satsningar vara långsiktiga och forskningen av högsta vetenskapliga kvalitet. SFO-modellen, som bygger på att basanslag tillförs lärosätena för nya satsningar inom prioriterade områden i en kvalitetssäkrad process, är en bra finansieringsform. Uppsala universitet föreslår därför att en ny satsning görs, i samma storleksordning som den tidigare satsningen på SFO:er. Forskare har de bästa förutsättningarna att formulera de frågor som forskningen ska ge svar på. Bedömningen är därför att långsiktiga, öppna eller ämnesmässigt breda satsningar, utan strikta formkrav, ger de bästa förutsättningarna för att utveckla starka gränsöverskridande forskningsmiljöer som kan bidra till en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Lärosäten bör bjudas in för att söka medel i samverkan med andra aktörer. Forskningsansökningarna ska primärt bedömas utifrån kvalitet och relevans och därutöver utifrån styrka och engagemang från övriga deltagande partners.

Framtida forskningsutmaningar

I bilaga 1 lyfter Uppsala universitet fram några prioriterade forskningsområden som kan bidra till att hantera nationella och globala samhällsutmaningar, har potential att utvecklas ytterligare och där universitetet är väl rustat för att ta ett stort ansvar. Forskningsområdena listas nedan. Universitetet betraktar samverkan som en integrerad del av utbildning och forskning och ger i samma bilaga förslag på hur samverkan kan utvecklas.

Prioriterade forskningsområden är:

- Förnybar energi och elektrifiering
- Klimatförändring och biologisk mångfald
- Material för framtidens samhällsutmaningar
- Antibiotikaresistensutmaningen
- Folksjukdomar, global och psykisk hälsa
- SciLifeLab och läkemedelsutveckling
- Framtidens hälso- och sjukvård
- Samhällets digitalisering: AI och digitala humaniora
- Den liberala demokratin, mänskliga rättigheter och rättsstaten
- Migration och rasism
- Social hållbarhet
- Försöksverksamheten ULF (Utveckling, Lärande, Forskning)

4. Utveckla nationell och internationell forskningsinfrastruktur

Uppsala universitet föreslår att:

- En övergripande nationell strategi för forskningsinfrastruktur med tillhörande finansieringsstrategi tas fram.
- Långsiktiga förutsättningar för teknikmiljöer i gränslandet mellan grundforskning och industri skapas.
- En miljard kronor ytterligare satsas för att möta Sveriges behov av forskningsinfrastruktur. Se tabell 1.
- Forskningsinfrastrukturen vid SciLifeLab förstärks.
- En särskild satsning på samordning av de nationella aktörerna inom digital forskningsinfrastruktur görs.

Ta fram en nationell strategi för forskningsinfrastruktur

Forskningsinfrastruktur är en avgörande förutsättning för forskning av högsta kvalitet och för framtida innovationer. Ska Sverige som kunskapsnation kunna dra mesta möjliga nytta av den tekniska utveckling som forskningsinfrastrukturerna skapar behövs god samordning och långsiktig finansiering med en tydlig ansvarsfördelning mellan olika aktörer.

Det är angeläget att förbättra den övergripande nationella samordningen. Lärosätena bör som förvaltare, utvecklare och användare av forskningsinfrastruktur ges inflytande och ta ansvar. En nationell strategi som tydliggör ansvarsfördelning, prioriteringar och långsiktig finansiering av forskningsinfrastruktur bör tas fram. Organisationen av synkrotronljuskällan MAX IV behöver ses över. Forskningsinfrastrukturer som ligger i gränslandet mellan grundforskning och industrisamverkan, så kallade teknikmiljöer, såsom acceleratorutvecklingslaboratoriet FREIA och forskning relaterad till fusionsexperimentreaktorn ITER, bör inkluderas i strategin. De möjliggör teknologiutveckling och kompetensöverföring och det är angeläget att dessa teknikmiljöer får långsiktiga förutsättningar för sina verksamheter.

Öka tilldelningen till forskningsinfrastruktur

Kostnaderna för forskningsinfrastrukturer är betydande och den statliga finansieringen styrs till största del genom uppdrag till Vetenskapsrådet. Kraven på medfinansiering från Vetenskapsrådet innebär dock att de stora lärosätena finansierar ungefär hälften av all nationell forskningsinfrastruktur. Det är angeläget att säkerställa den långsiktiga finansieringen av MAX IV och SNIC (Swedish National Infrastructure for Computing) samt att klara åtaganden för den europeiska spallationskällan ESS utan att utarma övrig forskningsinfrastruktur.

Det finns även behov av satsningar på forskningsinfrastrukturer inom humaniora och samhällsvetenskap. Som exempel kan nämnas kontextdatabaser för samhällsvetenskap. Denna typ av forskningsinfrastruktur har sin potential i kontinuerlig tillförsel av data och uppbyggnad av långa tidsserier varför driften utgör en stor del av kostnaden för forskningsinfrastrukturen.

De internationella åtagandena har blivit dyrare på grund av årliga uppräknings och en svag krona. Bedömningen är att om inga ytterligare medel tillförs kommer Vetenskapsrådets möjlighet att finansiera övrig nationell forskningsinfrastruktur att upphöra. Ansvaret för att finansiera forskningsinfrastrukturer kommer då i ännu högre grad förskjutas till de forskningsintensiva universiteten. Lärosätena bör medfinansiera forskningsinfrastrukturer, men det är inte rimligt att de ska ta ett större ansvar än idag. Lärosätenas medfinansiering av forskningsinfrastruktur bör istället

minska då belastningen på de forskningsintensiva universitetens basanslag är för höga. Det finns en risk att Vetenskapsrådets utrymme för fria projektbidrag minskas till förmån för forskningsinfrastruktur och utrymmet för fria projektbidrag måste värnas. Bedömningen är att ytterligare en miljard kronor måste satsas på forskningsinfrastruktur (tabell 1). En förstärkning skulle säkerställa större och mindre lärosätens, näringslivets och hälso- och sjukvårdens tillgång till relevant forskningsinfrastruktur och därmed stärka Sveriges konkurrenskraft och kompetensförsörjning.

Stärk SciLifeLab

Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning (SciLifeLab) är en storskalig nationell forskningsinfrastruktur med fokus på molekylära livsvetenskaper som tillhandahåller avancerad teknologi och expertis. Den nära kopplingen till excellenta forskningsmiljöer gynnar teknologiutveckling, tvärvetenskapligt utbyte, innovation och samverkan med industri och vårdsektorn. SciLifeLab måste betraktas som en nationell forskningsinfrastruktur och finnas med vid strategiska diskussioner, bland annat vid utvecklingen av digitala forskningsinfrastrukturer och planering av framtida strategiska forskningsprogram inom life science, medicin och miljö. En förstärkning av verksamheten behövs för att tillgodose det ökade nationella behovet av forskningsinfrastruktur inom life science, öka attraktiviteten att förlägga life science-verksamhet i Sverige och främja utvecklingen av läkemedelsutvecklingsplattformen vid SciLifeLab.

Utveckla den digitala forskningsinfrastrukturen

Den digitala utvecklingen har förändrat förutsättningarna för hur högre utbildning och forskning bedrivs. Digitaliseringen är global och ska Sverige vara med i den snabba utvecklingen måste den digitala infrastrukturen stärkas. Den digitala forskningsinfrastrukturen är idag splittrad med många aktörer såväl lokalt, nationellt som internationellt. En satsning med syfte att samordna och utveckla digital forskningsinfrastruktur, förankrad i en nationell strategi, är en förutsättning för att säkerställa att all forskningsdata lagras, hanteras, analyseras, delas och tillgängliggörs på bästa sätt.

Lagstiftning rörande känsliga persondata ställer särskilda krav på lärosätenas hantering och lagring. För vissa känsliga data, exempelvis hälsoinformation, saknas i dag en nationell forskningsinfrastruktur. Uppdraget och finansieringen av lärosätenas samarbete inom infrastrukturen SNIC bör utökas till att även omfatta lagring och hantering av forskningsdata.

Tabell 1. Behovet av ytterligare nationella satsningar inom forskningsinfrastruktur.

Område	mnkr
Säkerställa driftskostnad för MAX IV	100
Återställa nivån på nationell forskningsinfrastruktur ²	200
Digital forskningsinfrastruktur	
Känsliga persondata	80
Lagring och hantering av forskningsdata via SNIC ³	120
Förstärkning av SciLifeLabs forskningsinfrastruktur	80
Nya satsningar ⁴ och utrymme för att minska lärosätenas medfinansiering	420
Totalt	1000

² Återställa Vetenskapsrådets utrymme för att finansiera nationella forskningsinfrastrukturer till 2013 års nivå.

³ Tyskland har nyligen beslutat att satsa 900 mnkr per år i nya medel på forskningsinfrastruktur för god datahantering. Via antagandet att Tysklands ekonomi är åtta gånger så stor som Sveriges skulle satsningen motsvara knappt 120 mnkr per år i Sverige.

⁴ Bland annat forskningsinfrastruktur inom humaniora och samhällsvetenskap.

5. Prioritera högre utbildning för samhällets kompetensförsörjning

Uppsala universitet föreslår att:

- Anslaget till högre utbildning höjs i form av höjda ersättningsbelopp ("prislapparna") för att återställa och utveckla kvaliteten inom utbildning. Riktmärket bör vara att minst 75 procent av den beräknade urholkningen återställs under fyraårsperioden.
- Produktivitetsavdraget på högre utbildning tas bort.
- Takbeloppet höjs utan att rikta satsningarna mot specifika utbildningar för att ge förutsättningar till förnyelse i utbildningsutbudet och för att möta samhällets behov av livslångt lärande.
- Den förlängda läkarutbildningen finansieras fullt ut.

Återställ ersättningsbeloppen för högre utbildning

Samhällets kompetensförsörjning är en ödesfråga och det finns stora utmaningar i olika delar av utbildningssystemet. Ska Sverige fortsatt vara en av de främsta kunskapsnationerna måste en satsning på kvalitetsmedel till universitet och högskolor genomföras. Beräkningar visar att ersättningsbeloppen ("prislapparna") till lärosätena i reella termer har minskat med 6,8 miljarder kronor sedan mitten av 1990-talet.⁵ Efter många år av urholkning av ersättningsbeloppet för utbildning är det en utmaning för lärosäten att erbjuda utbildning med hög kvalitet.

Urholkningen har lett till att laborativa inslag, fältstudier och färdighetsträning minskat, samt till färre lärarledda undervisningstillfällen generellt. Den lärarledda tiden i Sverige är låg jämfört med andra europeiska länder.⁶ Det ger svenska lärosäten sämre förutsättningar jämfört med lärosäten i många andra länder att förse arbetsmarknaden med den kompetens som behövs. Det är därför angeläget att återställa kvaliteten inom högre utbildning genom höjda ersättningsnivåer.

Ta bort produktivitetsavdraget på högre utbildning

Anledningen till urholkningen är produktivitetsavdraget som innebär att statsanslagen inte räknas upp fullt ut i förhållande till kostnadsutvecklingen. Syftet med avdraget är att statliga myndigheter kontinuerligt ska effektivisera sin verksamhet. I detta avseende skiljer sig högre utbildning från statlig administration. Mindre lärartid för studenter innebär generellt sett lägre kvalitet i utbildningen. Anslag till utbildningsverksamheten inom yrkeshögskolan räknas om med ett specialindex där produktivitetsavdraget inte tillämpas. Det är rimligt att universitet och högskolor får ett liknande undantag som yrkeshögskolor har idag.

Bygg ut högskolan med fria platser

Arbetsmarknaden förändras och behovet av vidareutbildning och karriärväxling ökar. För att tillgodose dessa behov utan att minska unga människors möjlighet till en högskoleutbildning måste högskolan byggas ut. Vidare kan lärosäten bidra väsentligt mer än idag till hela landets kompetensförsörjning genom fort- och vidareutbildning under förutsättning att relevanta finansieringsformer för detta kan åstadkommas.

⁵ SULF (2018). Systemfel i kunskapsfabriken - om urholkning av ersättningsbeloppen till högre utbildning.

⁶ UKÄ (2018). Lärarledd tid i den svenska högskolan. En studie av scheman. Rapport 2018:15.

Breda forskningsuniversitet har en unik möjlighet att erbjuda forskningsanknuten utbildning inom fält som är nyskapande och med förankring inom flera discipliner och vetenskapsområden. Det är angeläget att riktade utbyggnader av utbildningar åtföljs av ökade forskningsanslag för att säkra kopplingen mellan forskning och utbildning i enlighet med förslaget av Styr- och resursutredningen (SOU 2019:6).

Finansiera den nya läkarutbildningen fullt ut

Från och med höstterminen 2021 antas läkarstudenter till den nya sexåriga läkarutbildningen. Den nya längre utbildningen kräver förändrad pedagogik och nya resurskrävande examinationsformer samt utökad handledning. För att upprätthålla utbildningens höga kvalitet måste den fullfinansieras inom såväl takbelopps- som ALF (avtal om läkarutbildning och forskning)-systemet.

Forsknings-satsningar, samverkan och kompetensförsörjning vid Uppsala universitet

1 Inledning

Universitet och högskolor har bjudits in av ministern för högre utbildning och forskning att inkomma med underlag i syfte att delge de prioriteringar som har gjorts vid respektive lärosäte och hur den framtida inriktningen ser ut. Lärosätena ombeds också att kommentera hur deras verksamhet förhåller sig till den politiska inriktningen i den forskningspolitiska propositionen *Kunskap i samverkan (prop. 2016/17:50)*, till exempel med avseende på utpekade samhällsutmaningar, samverkan, jämställdhet och forskares villkor. Nedan redovisar Uppsala universitet sina prioriteringar samt hur universitetets verksamhet förhåller sig till inriktningen i nuvarande forskningsproposition.

2 Framtida forskningsutmaningar

I den forskningspolitiska propositionen *Kunskap i samverkan (prop. 2016/17:50)* prioriteras fem områden. Områden av global och nationell relevans är klimat och miljö, hälsa samt ökad digitalisering. Därutöver identifieras nationella utmaningar som att skapa ett säkert, inkluderande och hållbart samhälle samt att förbättra kunskapsresultaten i det svenska skolsystemet. Dessa områden sammanfaller väl med de som nämns i inbjudan att inkomma med underlag till regeringens forskningspolitik och de styrkeområden som Uppsala universitet lyfter fram nedan.

Uppsala universitet är ett fullskaligt, internationellt orienterat forskningsuniversitet som bedriver både forskning och utbildning. Universitetet är organiserat i ett 60-tal institutioner inom nio fakulteter, indelade i de tre vetenskapsområdena för humaniora och samhällsvetenskap, medicin och farmaci samt teknik och naturvetenskap. Universitetet är beläget i en stark forskningsregion. Cirka 60 procent av Sveriges materialforskning och 70 procent av forskningen inom livsvetenskaper bedrivs i Stockholm-Uppsalaregionen¹. Genomförda satsningar har skapat världsledande kunskaps- och innovationsmiljöer som bygger värde i hela landet.

Uppsala universitet har med sin ämnesmässiga bredd goda förutsättningar att bidra till att möta nationella samhällsutmaningar och att FN:s globala hållbarhetsmål nås. Ska dessa mål nås krävs en kombination av teknikutveckling, samhällsbyggnad och förändringar i människors beteenden samt att beslut bygger på vetenskapligt grundad kunskap. Under de senare åren har flera tvärvetenskapliga och gränsöverskridande satsningar genomförts vid Uppsala universitet, många med kopplingar till hållbar utveckling och stärkt konkurrenskraft. Utöver de strategiska forskningsområdena (SFO:erna) och de satsningar som tas upp nedan kan nämnas de tvärvetenskapliga satsningarna Uppsala centrum för medicinsk teknik (Uppmed), plattformen för tvärgående kultur- och samhällsforskning (CIRCUS) och Uppsala University Sustainability Initiatives (UUSI).

Nedan beskrivs några styrkeområden som universitetet särskilt vill lyfta fram. Gemensamt för dessa är att de är etablerade, ofta världsledande forskningsmiljöer med potential att stärkas ytterligare.

¹Siffror baserade på forskningsbidrag från Vetenskapsrådet 2017. Linköpings universitet ingår i gruppen av universitet.

Universitetet är väl rustat för att ta ett stort ansvar för dessa, men de skulle fullt realiserade kräva ökade basanslag och höjt takbelopp.

2.1 Förnybar energi och elektrifiering

Uppsala universitet bedriver forskning inom förnybar energi och energilagring med starka grupperingar inom exempelvis artificiell fotosyntes, batterier, solceller, vatten-, våg- och vindkraft. Uppsala universitets ledande ställning inom forskningsområdet framgår bland annat av den ledande positionen i EU-kommissionens satsning BATTERY 2030+, att universitetet leder och deltar i SFO:er såsom StandUp for Energy och eSSENCE, samt är värd för ett nytt vinnovafinansierat kompetenscentrum. För att tydligare koppla samman utbildning och forskning ser Uppsala universitet ett behov av att erbjuda ett masterprogram inom förnybar energi och elektrifiering.

Vid universitetet bedrivs även forskning inom elektrifiering på systemnivå. Elektrifiering är en av de globala tekniska samhällsomvandlingarna. Det öppnar stora möjligheter för svensk industri vilket i sin tur kommer ställa stora krav på förnyelse av ingenjörsutbildningar och andra högskoleutbildningar. Framtidens energiförsörjning kräver en omställning både med avseende på generering av energi och kompetensutveckling och påverkar alla, från forskare till användare. Uppsala universitet är etablerat inom flera nya forskningsområden i skärningen mellan kommunikation, industri, miljö, energi, transporter, boendemiljö och artificiell intelligens. Här behövs långsiktiga finansieringsformer för att upprätthålla stabilitet, innovation och kvalitet.

2.2 Klimatförändring och biologisk mångfald

Klimatförändring och minskad biologisk mångfald utgör reella hot mot dagens samhälle. Universitetet har bred vetenskaplig kompetens inom områden som är centrala för att undersöka orsakerna till klimatförändringen och dess konsekvenser. Forskningen rör funktionella kopplingar mellan jordens geobiosfärer och syftar till att ge ökad förståelse och möjlighet att förutsäga förändringar i klimatsystemet. Ett mångvetenskapligt forskningsinitiativ med fokus på klimatledarskap i samhälle och akademi har initierats. Vid Uppsala universitet finns världsledande forskning inom evolutionsgenetik vilket ger unika möjligheter att studera organismers förmåga att anpassa sig till förändrat klimat och andra stressfaktorer som förlust av habitat. Mycket av forskningen är på genetisk nivå och SciLifeLab, NBIS (National Bioinformatics Infrastructure Sweden) och SNIC (Swedish National Infrastructure for Computing) är centrala forskningsinfrastrukturer för forskning inom området.

2.3 Material för framtidens samhällsutmaningar

Materialvetenskaplig forskning bidrar till lösningar av samhällsutmaningar såväl inom klimat som hälsa. Området stärker svensk konkurrenskraft och är bland annat viktigt för svensk basindustri. Forskningen vid Uppsala universitet omfattar bland annat energimaterial, nanoteknik, material för medicinsk teknik och funktionella material. Universitetet satsar också på forskning kring mer effektiva och hållbara produktionstekniker med materialfokus, till exempel additiv tillverkning (3D-printning). Universitetet är värd för ett nytt vinnovafinansierat kompetenscentrum inom additiv tillverkning för livsvetenskaperna. Hösten 2020 startar Uppsala universitet den första svenska masterutbildningen i additiv tillverkning som kommer att förse svensk industri och akademi med nödvändig och efterfrågad kompetens. Universitetet deltar också i materialrelaterad forskning vid ESS och MAX IV.

För att säkerställa Sveriges internationellt framstående position som materialtillverkande nation och för att stimulera innovationsförmågan behövs ytterligare materialrelaterad grundforskning. Satsningen

på SciLifeLab har framgångsrikt skapat teknikplattformar för att öka interaktionen mellan akademi och näringsliv. Uppsala universitet föreslår att liknande teknikplattformar utvecklas inom materialområdet. Dessa kan också verka som en brygga till svensk materialindustri.

2.4 Antibiotikaresistensutmaningen

Antibiotikaresistens är ett akut och växande globalt problem. Läkemedelsbranschen har mer eller mindre slutat utveckla nya typer av antibiotika, vilket gör att det är forskning vid universitet och små biotech-företag som nu till stor del driver denna utveckling framåt. Situationen kräver nya lösningar och samarbetsformer.

Uppsala universitet är med sin bredd lämpat att bidra till lösningar inom området och har till exempel genom bildandet av Uppsala Antibiotic Center (UAC) år 2015 etablerat en mångvetenskaplig forskningsmiljö för att studera antibiotikaresistens. Vid centret bedrivs tvärvetenskaplig forskning och utbildning om antibiotikaresistens, inom områden från mikrobiologi och läkemedelsutveckling till ekonomiska modeller, juridik, socioekonomiska faktorer, ekonomisk-historiska förutsättningar för att utveckla ny antibiotika, samt implementering av ny diagnostik i det kliniska mötet mellan läkare och patient.

En europeisk antibiotikautvecklingsplattform (ENABLE) har etablerats i Uppsala. Att utveckla ENABLE-konceptet och bygga en antibiotikautvecklingsplattform för svenska forskare skulle vara värdefullt och komplettera verksamheten inom UAC.

2.5 Folksjukdomar, global och psykisk hälsa

Infektionssjukdomar och antibiotikaresistens, psykisk ohälsa och folksjukdomar, som cancer och hjärt-kärlsjukdomar, utgör några av samtidens största utmaningar. Med Uppsala Antibiotic Center (UAC) som förebild arbetar Uppsala universitet med att inrätta ytterligare tvärvetenskapliga centrumbildningar och satsningar rörande kvinnors psykiska hälsa (WoMHeR), samt diabetes och barnfetma (ECHO-zones). Framsteg inom fältet immunterapi öppnar för nya, innovativa behandlingsmetoder.

Uppsala universitet vill genomföra satsningar på nya, tvärvetenskapliga doktorandskolor inom fältet folksjukdomar. De stora genombrotten inom medicinsk forskning kommer i framtiden ske där olika vetenskaper möter nya, innovativa möjligheter till utveckling inom både diagnostik och behandling. Tvärvetenskapliga doktorandskolor med kliniska doktorander kommer också underlätta kunskapsöverföring till vården.

Frågor om psykisk hälsa måste angripas från både ett medicinskt perspektiv och ett bredare samhällsperspektiv. Det finns behov av att stärka forskningen, där hela kedjan om psykisk ohälsa studeras från uppkomst till klinisk behandling, samt förebyggande arbete. Uppsala universitet har starka forskningsmiljöer inom såväl kvinnosjukvård (till exempel kring förlossningsdepressioner) och biologin bakom psykisk sjukdom, som psykologi, teologi och genusvetenskap, vilka alla kan bidra till ett hållbart samhälle ur ett folkhälsoperspektiv. För att stärka detta område ytterligare ser Uppsala universitet behov av att starta en ny hälso- och sjukvårdskuratorutbildning.

2.6 SciLifeLab och läkemedelsutveckling

Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning (SciLifeLab) är en storskalig nationell forskningsinfrastruktur inom molekylära livsvetenskaper. SciLifeLab fokuserar på teknologiutveckling

och datadriven forskning inom cellbiologi, precisions- och translationell medicin samt miljö och biodiversitet. Den nära kopplingen mellan forskningsinfrastrukturen och den excellenta forskningsmiljön gynnar teknologiutveckling, tvärvetenskapligt utbyte, innovation och samverkan med industri och vårdsektorn. Uppsala universitet har unik kompetens inom områden som läkemedelsutveckling, medicinsk utbildning, genetik och bioinformatik. Exempel på detta är samarbetet mellan medicinska fakulteten och landets enda farmaceutiska fakultet, med SciLifeLab Drug Discovery and Development Platform (DDD), Swedish Drug Delivery Center (SweDeliver) samt de nya initiativen Genomic Medicine Sweden (GMS) och Testa Center.

Det är angeläget att stärka nationell tillgång till forskningsinfrastruktur inom SciLifeLab. Det behövs vidare ett nationellt ramverk för de stora mängder data som genereras inom life science. SciLifeLab kommer internationellt att ha en central roll i koordinering av de stora datamängder som genereras inom livsvetenskaperna, bland annat genom det svenska engagemanget i European 1+ Million Genome Project.

En förstärkning av läkemedelsutvecklingsplattformen skulle skapa möjligheter att utveckla till exempel nya antibiotika samt mer omfattande samverkan med företag. Den del av SciLifeLab som finansieras som ett strategiskt forskningsområde bör fullt ut integreras i berörda universitets basanslag utan öronmärkning.

Uppsala universitet kan via SciLifeLab ta ett ökat nationellt ansvar för bioinformatik och ser behov av en masterutbildning i bioinformatik med inriktning mot medicin och biologi. Vidare behöver forskarutbildning inom läkemedelsområdet stärkas för att säkra såväl Sveriges som svenskt näringslivs konkurrenskraft inom life science-området.

2.7 Framtidens hälso- och sjukvård

Sjukvårdslandskapet genomgår förändringar, inte minst genom reformer med fokus på nära vård och hemsjukvård. Det kommer att ställa större krav på kompetens och interdisciplinärt samarbete i vården. Uppsala universitet har goda möjligheter att bidra till den framtida kompetensförsörjningen genom att förbereda vårdpersonal på de kommande utmaningarna. Bland annat pågår utveckling av pedagogiska metoder med inriktning mot primärvården i form av akademiska vårdcentraler. Därtill har universitetet sedan 2017 en särskild satsning på medicinsk humaniora och samhällsvetenskap, som syftar till att utveckla tvärvetenskaplig undervisning och forskning inom detta område och ge blivande vårdgivare en bred uppsättning verktyg för att bättre kunna möta patienterna i en vårdssituation. Vid Uppsala universitet bedrivs även forskning och utbildning som syftar till att väva samman vårdens praktik med forskning om ledning och organisation.

Implementering av precisionsmedicin i sjukvården, bland annat via Genomic Medicine Sweden (GMS), kommer under de kommande tio åren innebära en omfattande strukturell förändring av dagens sjukvård. Det behövs stora investeringar i infrastruktur för datahantering, kompetensutveckling och införlivande av nya personalkategorier i vården för att denna förändring ska kunna genomföras.

Uppsala universitet har kompetensmässig kapacitet att utöka utbildningsvolymerna inom området, exempelvis genom att inrätta ett nytt arbetsterapeutprogram.

2.8 Samhällets digitalisering: AI och digital humaniora

Artificiell intelligens (AI) och den ökande digitaliseringen av samhället påverkar människors arbets- och livsvillkor och samhället i stort. Konsekvenserna av detta behöver studeras ur flera perspektiv, med frågeställningar från bland annat teknik, etik, juridik, filosofi, genus, människa-datorinteraktion, språkvetenskap, utbildning och politik.

Satsningarna inom AI med starka industrikopplingar ökar i Sverige och globalt, men dessa initiativ kommer att tappa i innovationskraft om bredare vetenskapliga initiativ saknas. Uppsala universitet har ambitionen att etablera en styrkeposition inom forskning och utbildning kring samhällets digitalisering och de utmaningar och möjligheter som följer med denna. Universitetet gör därför en strategisk satsning inom området med syfte att stärka tvärvetenskaplig forskning och utbildning inom AI och maskininlärning (ML). Därtill finns en växande forsknings- och utbildningsmiljö inom digital humaniora som länkar samman många av universitetets områden.

2.9 Den liberala demokratin, mänskliga rättigheter och rättsstaten

Den globala samhällsutvecklingen medför betydande utmaningar för det demokratiska och rättsstatliga systemet såväl nationellt som internationellt. Vid Uppsala universitet finns spetskompetens på området och kapacitet att bedriva både tvärvetenskaplig forskning och utbildning, med starka forskningsmiljöer bland annat inom Uppsala Forum för Demokrati, Fred och Rättvisa, The Uppsala Conflict Data Program (UCDP) och Institutet för Ryssland och Eurasienstudier (IRES). UCDP är den världsledande producenten av konfliktdata och används förutom av forskare, även av FN-organ, Världsbanken och WHO. Fler samordnade forsknings-satsningar och utbildningar på avancerad nivå planeras. IRES excellenta forskningsmiljö är också en nod för samarbeten mellan nationella och internationella lärosäten samt för myndigheter och departement.

Det finns potential att starta internationella masterprogram och fristående kurser. Det finns också behov av att vidareutveckla samverkan med offentlig förvaltning i Sverige och med civilsamhället i syfte att skapa förutsättningar för en inkluderande, demokratisk och socialt hållbar samhällsutveckling.

2.10 Migration och rasism

Uppsala universitet bedriver framgångsrik forskning inom integration och arbetsmarknad, bland annat genom Uppsala Immigration Lab. Universitetet har också en stark position för att beforska frågor kring migration och rasism, dels i och med inrättandet av Centrum för mångvetenskaplig forskning om rasism (Cemfor) och dels i och med den unika språkforskning som bedrivs vid universitetet. Det gäller särskilt minoritets- och invandrarspråk. Den ökande migrationens koppling till politiska konflikter, våld och militära konflikter är nya samhällsutmaningar, liksom frågor som rör utbildningssystemet. Därtill kommer frågor rörande migration, arbetsmarknad och regionala klyftor. Uppsala universitet ser ett behov av att stärka detta forskningsfält ytterligare, särskilt inom praktik- och policynära forskning kring politiska, sociala, ekonomiska, kulturella och juridiska aspekter av migration.

2.11 Social hållbarhet

I ett hållbart samhälle förenas ekonomisk utveckling, social välfärd och sammanhållning med en hållbar miljö. Forskning och utbildning inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet är viktigt för en demokratisk och hållbar samhällsutveckling. Vid Uppsala universitet finns idag många unika forsknings- och utbildningsmiljöer med anknytningar till hållbarhetsfrågor, exempelvis miljörätt och projektet Future Urbanisms vid Campus Gotland. Vidare

finns kompetens från olika discipliner som kraftsamlar kring forskningsfrågor om segregationens orsaker, konsekvenser och lösningar. I ett hållbart samhälle krävs också att tillräckligt många utbildas inom sociala välfärdsyrken för att säkerställa återväxt och god service till samhällsmedborgarna. Uppsala universitet är beredd att ta ansvar och vara med och bidra i detta avseende.

2.12 Försöksverksamheten ULF (Utveckling, Lärande, Forskning)

Uppsala universitet deltar i försöksverksamheten ULF (Utveckling, Lärande, Forskning) som pågår 2017–2021. Uppdraget är att ta fram modeller för långsiktig samverkan kring praktisknära forskning mellan huvudmän och lärosäten, samt att skapa strukturer för att möjliggöra för lärare, lärarstudenter och forskare att kunna samverka i praktisknära forskning och verksamhetsutveckling.

Försöksverksamheten har etablerats och förstärkt samverkan genom att bygga vidare på och samtidigt förnya befintliga samverkansstrukturer. Resultat kommer att presenteras i form av olika modeller som underlag för beslut om en reguljär verksamhet. Slutrapport och extern utvärdering av försöksverksamheten presenteras 2022. Uppsala universitet anser att ULF-verksamheten bör permanentas om en utvärdering av projektet visar att detta är ett framgångsrikt sätt att stärka forskning om skolan. För att inte tappa kompetens och kontinuitet i arbetet är det angeläget att försöksverksamheten får finansiering fram till beslut om eventuell fortsatt verksamhet.

3 Samverkan

Uppsala universitet betraktar samverkan som en integrerad del av utbildning och forskning och inte som en separat uppgift. En stor del av universitetets forskning bedrivs i samverkan med olika aktörer. Av de strategiska satsningar vid Uppsala universitet som tas upp ovan sker samtliga i samverkan med företag, sjukvård eller andra aktörer. Uppsala universitet deltar i EIT-konsortier och är värd för vinnovafinansierade kompetenscentra. Samverkan med arbetsgivare är naturliga och centrala inom de flesta utbildningar, inte minst inom de utbildningar där verksamhetsförlagda moment ingår.

Uppsala universitets strategiska partnerskap med ABB, Uppsala kommun, Region Gotland och Research Institutes of Sweden (RISE) och en liknande överenskommelse om samverkan med NCC syftar alla till att stärka universitetets forskning och utbildning och samtidigt bidra till samhällsnytta och innovation.

Under senare år har universitetet utvecklat samverkan på lokal och regional nivå. Den nära samverkan med Region Uppsala runt universitetssjukvård och klinisk forskning har kompletterats med fördjupade partnerskap med Uppsala kommun och Region Gotland, med hållbarhet som grundläggande tema och utgångspunkt. Den forskning och den utbildning som bedrivs inom Uppsala universitet har goda förutsättningar att hitta praktisk tillämpning i dessa partnerskap.

Samverkansuppgiften bör inte premieras särskilt i statens resursfördelning. Den modell som nu används, att omfördela basanslag utifrån en pilotutvärdering som Vinnova genomförde 2016 med frivilligt deltagande från lärosätena, är olämplig för ändamålet och minskar legitimiteten i den statliga resursfördelningen.

Om staten ska inkludera en samverkanskomponent i sin anslagsfördelning till lärosätena måste bedömningen av prestation och kvalitet i samverkan utgå ifrån samverkansarbetet som helhet och dess effekter värderas, inte enbart lärosätesstrategier och stödfunktioner. Värderingen av resultat och effekter bör inkludera såväl lärosätesnytta, partnernytta som samhällsnytta. Vidare är det helt

avgörande att jämförelser utgår ifrån någon motsvarighet till den fältnormalisering som används inom bibliometri. Samverkansvärdering får inte premiera vissa lärosäten framför andra på grund av skillnader i ämnessammansättning och profil.

Liksom för forskningen generellt gäller också för samverkan att en hög grad av extern finansiering har negativa effekter på lärosätens strategiska rådighet och långsiktighet. Ökade basanslag skulle skapa förutsättningar för större långsiktighet också när det gäller samverkan.

Det finns omständigheter som utgör hinder för lärosätenas samverkan. Att lärosätena inte kan agera som egna juridiska personer innebär bland annat begränsningar när det gäller att ingå vissa avtal och att hävda sekretess vid samarbeten med utomstående aktörer på grund av offentlighetsprincipen. Vissa samverkansformer ligger också i gränslandet för att omfattas av lagen om offentlig upphandling. I andra fall aktualiseras konflikter med statsstödsregler. Ökad institutionell autonomi skulle också göra det möjligt för lärosäten som saknar holdingbolag att hantera vissa frågor mer effektivt.²

Det är viktigt att de samverkansformer som forskningsråden understödjer är enkla att verka inom. Många programformer för samverkan, både nationellt och inom EU, har fått en alltför komplex struktur och omfattande administration på grund av många aktörer med krav på ett stort antal parter från akademi, företag och organisationer samt oklara finansieringsformer.

4 Kompetensförsörjning vid Uppsala universitet

4.1 Forskares villkor och attraktiva karriärvägar

Den långsiktiga kompetensförsörjningen vid universitetet kan stärkas genom ett antal åtgärder. I kapitel 2 *Ge lärosätena goda förutsättningar* pekar universitetet på behovet av förändringar i lagstiftningen för att förbättra möjligheterna till strategiska rekryteringar och i kapitel 3 *Stärk forskning av högsta kvalitet och relevans* på behovet av handlingsutrymme och långsiktighet för att ta ett strategiskt arbetsgivaransvar.

Uppsala universitet har gjort betydande satsningar för att förbättra den långsiktiga kompetensförsörjningen. Perioden från disputation till en tillsvidareanställning är för många en utmaning med kortsiktiga finansieringsförutsättningar. Universitetet arbetar med att utveckla karriärvägledning och mentorsprogram för unga forskare samt kompetensutveckling riktad till olika grupper. Vidare görs satsningar på biträdande universitetslektorat under perioden 2016–2021.

Som ett led i arbetet med att stärka forskares villkor har universitetet anslutit sig till det europeiska regelverket The European Charter for Researchers & Code of Conduct for the Recruitment of Researchers (Charter and Code). Ansökan beviljades av EU-kommissionen i början av 2019, vilket visar att universitetet håller en god standard i arbetet med rekrytering och arbetsvillkor för forskare och lärare. Samtidigt har universitetet förbundit sig att fortsätta utvecklas inom områden som behöver förstärkas. Dessa går i linje med rekommendationerna i forskningsutvärderingen Kvalitet och förnyelse 2017 (KoF17) och rör bland annat parallellspråkighet och stärkt karriärstöd, och är i vissa delar utvecklingsarbeten som universitetet redan har påbörjat.

² Lärosätenas samverkan med det omgivande samhället – utgångspunkter och principer. SUHF:s expertgrupp för samverkan. December 2018.

4.2 Jämställdhet

Jämställdhet och lika villkor är angelägna frågor både utifrån ett rättighets- och ett kvalitetsperspektiv. För att hålla en hög kvalitet inom både forskning och utbildning måste högskolesektorn ta vara på kompetensen och potentialen hos alla lärare, forskare och studenter oavsett kön. Det är ett arbete som kräver uthållighet och långsiktighet. Målet bör vara att könsfördelningen ska ligga inom det etablerade jämställdhetsintervallet (40-60 procent) för samtliga befattningar och verksamheter. Regeringens detaljstyrning av jämställdhetsarbetet med avseende på målet om andelen kvinnor bland nya professorer är inget effektivt stöd för att uppnå jämställdhet inom hela universitet. Däremot bedöms jämställdhetsintegrering vara ett ändamålsenligt verktyg i arbetet.

Universitetet bedriver ett långsiktigt, strategiskt arbete för ökad jämställdhet och i planen för jämställdhetsintegrering har fem centrala områden för arbetet identifierats: kompetensutveckling på chefsnivå, innehåll och utformning i utbildningar, universitetsgemensamma styrdokument, rekrytering och kompetensförsörjning, samt intern resursfördelning. Jämställdhetsintegreringen genomförs parallellt med universitetets ordinarie likavillkorsarbete.

De senaste årens fokus har varit på kompetensutveckling hos chefer och på att bygga upp en kunskapsstödjande funktion. Vidare har universitetet sett över rutiner och processer kopplat till nomineringar, rekrytering och kompetensförsörjning, exempelvis intervjuguides och checklistor som underlättar en saklig och opartisk bedömning. Som ett stöd för att analysera jämställdhet samt för att beakta jämställdhetsaspekter vid bland annat fördelning av forskningsmedel har en jämställdhetsindikator utvecklats som visar fördelning av forskningsresurser i relation till kön.

En strategisk satsning på ökad jämställdhet gjordes i samband med att universitetet inrättade ett gästprofessorsprogram 2017. Programmet delfinansieras med centrala medel med särskilt fokus på rekrytering av underrepresenterat kön.

5 Campus Gotland – ett framgångsrikt exempel

Sedan 2013 bedriver Uppsala universitet verksamhet i Visby. Uppsala universitet – Campus Gotland är ett framgångsrikt exempel på hur ett stort, brett lärosäte kan stödja och utveckla verksamheten inom en mindre region och kan utgöra modell vid en eventuell framtida översyn av högskolelandskapet. Efter att Högskolan på Gotland blev en del av Uppsala universitet har verksamheten utvecklats till en fullvärdig akademisk miljö för forskning och utbildning.

Uppsala universitet har lagt betydande resurser på att utveckla attraktiva campusutbildningar vid Campus Gotland. De hittills genomförda satsningarna kommer fullt utbyggda att resultera i 1 500 helårsstudenter som läser på campus, vilket är en fördubbling jämfört med vid samgåendet. Antalet internationella studenter har närmare femdubblats. Genom strategiska satsningar har utbildningar med stor efterfrågan från det gotländska samhället kunnat etableras och utökats såsom, socionom-, lärare- och sjuksköterskeutbildning. Förutom att antalet studenter ökar, bidrar utbildningssatsningarna även till att stärka den akademiska miljön genom att öka antalet lärare och forskare på plats i Visby.

Flertalet av forskningsmiljöerna vid Campus Gotland utgår från frågor kring hållbar utveckling. Bland annat pågår tvärvetenskaplig forskning om vilka insatser som krävs för att uppnå hundra procent förnybar energiförsörjning, vilket har en direkt koppling till att regeringen har beslutat att Gotland ska utgöra pilot för omställningen till ett förnybart energisystem i Sverige.

En stor del av forskningen som bedrivs på Campus Gotland sker i samverkan med det regionala näringslivet och myndigheter belägna på ön. Det har inneburit ett ökat intresse för forskare att etablera verksamhet på Campus Gotland, men också nya förutsättningar för Gotland att bli en attraktiv plats för innovation, näringslivsutveckling och entreprenörskap. För den fortsatta utvecklingen av verksamheten vid Campus Gotland är det angeläget att den tillfälliga resursförstärkningen för forskning vid Campus Gotland permanentas.